

РОЛЬ ДЕРЖАВНОЇ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ОСВІТИ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ

Наукове повідомлення про заходи до 33-ї річниці Незалежності України

<https://doi.org/10.37472/v.naes.2024.6210>

БЕРЕЗІВСЬКА

Лариса Дмитрівна

*доктор педагогічних наук,
професор, член-кореспондент
НАПН України, директор
Державної науково-
педагогічної бібліотеки
України імені
В.О. Сухомлинського,
м. Київ, Україна*

РОМАНОВА

Ганна Миколаївна

*доктор педагогічних наук,
професор, заступник
директора з наукової роботи
Державної науково-
педагогічної бібліотеки
України імені
В.О. Сухомлинського,
м. Київ, Україна*

ПОНОМАРЕНКО

Лариса Олександрівна

*кандидат наук із соціальних
комунікацій, завідувач відділу
науково-освітніх
інформаційних ресурсів
Державної науково-
педагогічної бібліотеки України
імені В.О. Сухомлинського,
м. Київ, Україна*

Анотація. У науковому повідомленні висвітлено заходи, проведені Державною науково-педагогічною бібліотекою України імені В.О. Сухомлинського до 33-ї річниці Незалежності України. Зокрема, представлено інформацію про позачергове розширене засідання вченої ради, Всеукраїнський вебінар для мережі освітянських бібліотек «Стойкість та інновації: освітянські бібліотеки в умовах викликів і змін», експозиційно-виставкову діяльність. Актуалізовано роль ДНПБ в інформаційному забезпеченні освіти незалежної України та завдання наукової установи на сучасному етапі державотворення.

Ключові слова: інформаційне забезпечення освіти, педагогіки, психології; Незалежна Україна; експозиційно-виставкова діяльність; бази знань; українська національна та громадянська ідентичності; національно-патріотичне, військово-патріотичне та громадянське виховання; Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського.

Для кожного свідомого українця, для кожної родини, професійної спільноти 24 серпня — непересічний день і не просто знакова дата в календарі. Щороку 24 серпня відзначаємо *День Незалежності України* у зв'язку з ухваленням Акта проголошення незалежності України, який 1 грудня 1991 р. на Всеукраїнському референдумі підтвердив народ. Цей день пишеться кров'ю на скрижалях вже новітньої історії України. Незважаючи на численні виклики, дух наш незламний, прагнення до свободи та демократії незмінне, бажання бути в когорті цивілізованих країн світу величезне, віра в перемогу і майбуття міцна. Адже за нами цілі покоління, які творили націю і боролися за державність (Березівська, 2024, 22 серпня).

Державну науково-педагогічну бібліотеку України імені В.О. Сухомлинського (далі — ДНПБ) засновано з ініціативи та за сприяння НАПН України 30 жовтня 1999 р. відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Про створення Державної науково-педагогічної бібліотеки України» № 2018. Протягом 25 років діяльність бібліотеки як лідера інформаційного супроводу освіти спрямована на формування в суспільстві розуміння її ролі в розвитку держави, підвищення її іміджу в Україні та світі, реалізацію науково-освітньої, інформаційно-просвітницької, пізнавальної, виховної, комунікативно-організаційної функцій шляхом задоволення інформаційних і соціокультурних потреб наукових, науково-педагогічних, педагогічних і бібліотечних працівників, здобувачів освіти.

22 серпня 2024 р. відбулося позачергове розширене засідання вченої ради ДНПБ, присвячене 33-й річниці Незалежності України, яке розпочалося Гімном України й вшануванням пам'яті загиблих за цілісність і свободу нашої держави (Романова, 2024).

З вітальною промовою до колективу звернулася директор, голова вченої ради ДНПБ *Лариса Березівська*. Прониклива й мотивуюча промова лідера колективу — переконливе свідчення виконання науковою установою своєї місії — інформа-

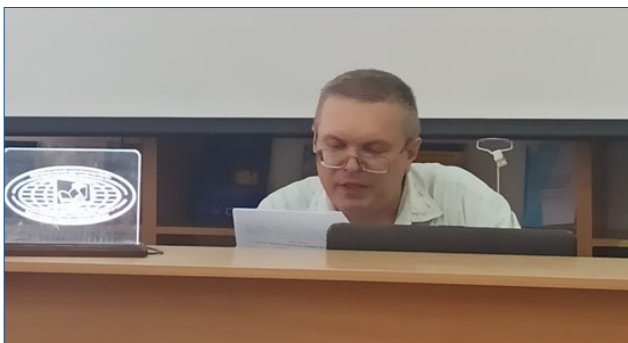
ційного забезпечення освіти, педагогіки, психології; подяка працівникам за натхненну й самовіддану працю, стійкість і мужність у складних умовах, переконлива віра в перемогу над російським загарбником, зворушливе вітання з Днем Державного Прапора України та Днем Незалежності України (Березівська, 2024, 22 серпня). Вона зазначила, що з метою якісного забезпечення фахових потреб науковців і освітян у ДНПБ проводяться дослідження, створюються галузеві інформаційні ресурси, передусім цифрові, надається вільний і багатоаспектний доступ до світових інформаційних мереж і банків даних з широким використанням новітніх інформаційно-комунікаційних технологій. З огляду на виклики війни та потребу повоєнного відновлення країни увиразнюється й тематика наукових досліджень, визначаються теми науково-практичних заходів, віртуальних книжкових виставок. «Ми усвідомлюємо своє покликання сприяти реалізації політики національної пам'яті, вихованню патріотизму, української ідентичності, розвитку гуманітарного виміру національної безпеки у мовно-культурній та інформаційній сферах» — головна теза виступу Лариси Березівської (Березівська, 2024, 22 серпня).

Лариса Пономаренко, т.в.о. заступника директора з наукової роботи, у виступі «Експозиційно-виставкова діяльність ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського, присвячена незалежній Україні (1999-2024 рр.)» проаналізувала експозиційно-виставкову діяльність ДНПБ, яка спрямована на висвітлення бібліографічної інформації з актуальних питань української та закордонної освіти, педагогіки, психології й споріднених галузей; подання біографічної та біобібліографічної інформації про відомих педагогів, освітніх і бібліотечних працівників минулого і сьогодення; розкриття фонду бібліотеки; поширення важливої для широких верств українського суспільства інформації про безпеку життєдіяльності, соціальну і здоров'язбережувальну компетентність, психологічні й суспільно-психологічні процеси та інші критично важливі для громадян питання в умовах

російсько-української війни; інформування в інтернет-просторі про нові надходження документів до бібліотеки; популяризування наукового об'єкта «Документи педагогіко-психологічного та історико-культурного напрямку XIX-XX століть (1850-1917 рр.)», що становлять національне надбання тощо. Використання у бібліотечній практиці ДНПБ віртуальних виставок сприяє розв'язанню низки проблем: забезпечення збереженості документів; оперативність організації виставки; представлення документів без обмежень у потрібній кількості назв; необмеженість терміну експонування документів; розкриття змісту видання; використання документів і ресурсів, які відсутні у фонді бібліотеки. Зазначено, що в умовах повномасштабної війни проти російського агресора ДНПБ повноцінно здійснює експозиційно-виставкову діяльність.

Андрій Гуралюк, завідувач відділу цифрових технологій і комп'ютерного забезпечення, у виступі «Цифрова колекція «Вчені НАПН України» в реаліях сьогодення: до 33-ї річниці Незалежності України» зазначив, що електронний ресурс «*Вчені НАПН України*» містить інформацію щодо провідних вчених НАПН України, яка охоплює біографічні відомості, творчий шлях, основні опубліковані ними праці тощо. Актуальність створення такого типу електронних ресурсів полягає в тому, що вони є важливим джерелом інформації у системі фахового науково-інформаційного обслуговування. Ресурс складається з двох взаємопов'язаних частин — панелі доступу й спеціалізованого переглядача. Передбачено системи пошуку, фільтрації й сортування даних. Наповнення ресурсу здійснено з офіційних джерел, офіційних сайтів наукових інституцій, де працюють вчені НАПН України, офіційного сайту НАПН України та профілів вчених у системі Google Академія, тому має високу інформативність і достовірність. Запропонований ресурс може бути корисним для науковців, педагогів, істориків, здобувачів освіти як валідоване джерело для наукових розвідок.

Член ради молодих вчених ДНПБ, провідний бібліотекар відділу зберігання фонду та обслуговування користувачів *Ангеліна Жигалюк* представила віртуальну й традиційну виставку «Деколонізація української історії та культури», підготовлену до Дня Незалежності України (ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського, 2024b). Виставка-огляд презентує сучасні видання, присвячені відродженню української держави, нашої історії та культури, відновленню історичної пам'яті про визначні постаті. Доповідачка ознайомила присутніх із законодавчою базою, що регулює процеси деколонізації: «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного режимів», «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у XX столітті», «Про заборону пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму», «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики». У рубриках «Історія України: новітнє прочитання», «Боротьба за українську національну ідентичність: події, факти, спогади», «Культура нації», «Видатні українці», «Україна та Європа: спільне майбутнє» представлено наукові та науково-популярні видання з фонду ДНПБ.

У контексті тематики виставки *Лариса Березівська* презентувала і передала до бібліотечного фонду ДНПБ авторську хрестоматію «*Педагогічний дискурс про реформування загальної середньої освіти в Україні (XX – початок XXI ст.)*» (Березівська, 2024). Як зазначила авторка, у виданні представлено праці українських педагогів

гів і громадських діячів минулого і сьогодення, присвячені реформуванню шкільної освіти в Україні в різні історичні періоди. Матеріали посібника дають підстави стверджувати, що стрижнем українського педагогічного дискурсу є думка про важливість розбудови української демократичної дитиноцентрованої школи як основи незалежної держави України на засадах передової світової, передусім європейської думки. Видання адресовано науковим, науково-педагогічним, педагогічним працівникам, здобувачам освіти, а також усім, хто цікавиться історією освіти, зокрема освітніх реформ, широким верствам українського суспільства

З нагоди 33-ї річниці Незалежності України нагороджено співробітників Почесними грамотами, грамотами і подяками ДНПБ за плідну працю, вагомий внесок у розвиток наукової установи.

Представлено відеокалейдоскоп патріотичних віршів, пісень і привітань із Днем Незалежності України, підготовлений співробітниками відділу науково-методичної, соціокультурної та міжнародної діяльності.

Вчена рада зазначила, що в контексті важливої ролі НАПН України в розбудові незалежності України, її освіти і науки ДНПБ системно реалізує свою місію — формування галузевого сегмента національного інформаційного простору й сприяння побудові суспільства знань.

ДНПБ розроблено теоретико-методологічні й організаційні засади системи науково-інформаційного забезпечення освіти України, науково-методичного супроводу діяльності мережі освітянських бібліотек, модель галузевого інформаційного ресурсу на базі ДНПБ, методику створення галузевих бібліотечно-інформаційних ресурсів для освітянської галузі України, технології онлайн-проектів тощо. З метою плекання й зміцнення національно-патріотичного духу молоді прово-

дяться науково-практичні (конференції, семінари, круглі столи тощо), науково-інформаційні (книжкові виставки, презентації, місячники тощо), культурно-освітні заходи (акції, флешмоби тощо) (Березівська, 2024, 22 серпня).

Наукові й бібліотечні працівники ДНПБ активно протидіють пропаганді російського агресора, беруть участь у міжнародних і закордонних заходах, здійснюють інформаційно-аналітичну підтримку наукової та освітньої діяльності в умовах воєнного стану; актуалізують тематику масових науково-практичних заходів та віртуальних виставок; висвітлюють інформацію про діяльність ДНПБ на сайті НАПН України, вебпорталі та офіційній сторінці ДНПБ у соціальній мережі «Фейсбук» під хештегом [#працюємо_для_перемоги](#); поширюють достовірну й патріотичну інформацію у соціальних мережах; беруть участь у волонтерській і благодійній діяльності. Учасники урочистого засідання вченої ради висловили непохитну впевненість у неодмінній перемозі українського народу і зазначили, що вбачають найперший і найважливіший обов'язок працівників бібліотеки в тому, щоб своєю самовідданою працею на інформаційному освітньо-науковому фронті цю перемогу наблизити.

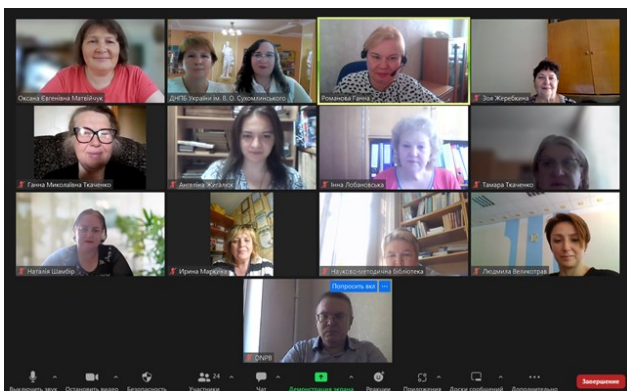
Вчена рада ДНПБ ухвалила зокрема таке:

- відзначити актуальність і важливість представленої у доповідях інформації, що розкриває особливості діяльності ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського задля розвитку національної освіти Незалежної України;
- продовжити здійснювати науково-інформаційне забезпечення освіти, педагогіки психології задля реалізації політики національної пам'яті, виховання патріотизму, української ідентичності, розвитку гуманітарного виміру національної безпеки у мовно-культурній та інформаційній сферах;
- продовжити супротив російській агресії через інформаційну протидію, волонтерську та благодійну діяльність тощо; оперативно реагувати на проблеми та кризові явища, спричинені військовою агресією РФ проти України, здійснювати їх аналіз та інформаційний супровід;
- забезпечити ефективність наукових досліджень з науково-інформаційного (інформаційно-аналітичного, інформаційно-бібліографічного, історико-джерелознавчого) супроводу реалізації державної політики щодо утвердження української національної та громадянської ідентичності; впровадження освітніх інновацій з патріотичного,

військово-патріотичного та громадянського виховання, формування оборонної свідомості та готовності до захисту України;

- активізувати участь у моніторингових дослідженнях із створення прогнозно-аналітичних документів з національно-патріотичного, військово-патріотичного та громадянського виховання для оперативного інформування Комітету Верховної Ради України з питань молоді та спорту, Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій, Кабінету Міністрів України, Міністерства освіти і науки України щодо сучасних тенденцій і закономірностей.

Традиційно до початку навчального року та з нагоди 33-ї річниці Незалежності України 19 серпня проведено **Всеукраїнський вебінар «Стойкість та інновації: освітянські бібліотеки в умовах викликів і змін»**, присвячений підготовці освітянських бібліотек до нового навчального року 2024/2025 та 33-й річниці Незалежності України (Пономаренко, 2024).

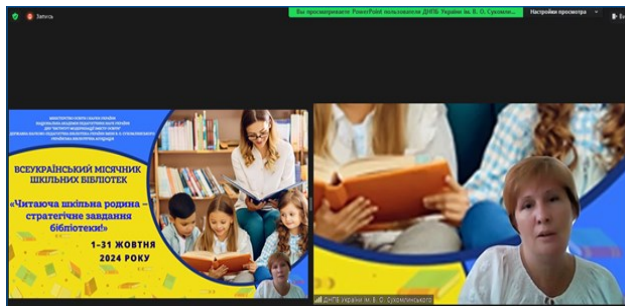

До заходу долучилися методисти з бібліотечної роботи обласних управлінь освіти і науки, бібліотекарі закладів загальної середньої освіти, інститутів післядипломної педагогічної освіти та закладів вищої освіти мережі освітянських бібліотек, загалом понад 50 учасників. Модерацію заходу здійснювала **Лариса Пономаренко**.

Зі вступним словом до учасників вебінару звернулася заступник директора з наукової роботи ДНПБ **Ганна Романова**, яка привітала учасників з прийдешнім Днем Незалежності України. Вона наголосила на інноваційному характері діяльності ДНПБ у реалізації науково-методичного забезпечення мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України, формуванні інформаційних ресурсів освітянських бібліотек, що постраждали внаслідок окупації рф, наданні відповідної консультативної допомоги.

З ключовими доповідями виступили **Лариса**

Пономаренко («Інформаційні ресурси ДНПБ України імені В.О. Сухомлинського для професійного розвитку»), **Андрій Гуралюк** («Інструменти штучного інтелекту (ШІ) в освіті»), **Олена Гончаренко** («Всеукраїнський місячник шкільних бібліотек «Читаюча шкільна родина — стратегічне завдання бібліотеки»), **Оксана Матвійчук**, доцент кафедри методики суспільно-гуманітарної освіти і виховання ІПО Київського столичного університету ім. Бориса Грінченка, науковий співробітник відділу науково-освітніх інформаційних ресурсів ДНПБ («Популяризація практик читання серед освітян та бібліотекарів у форматі наукових конференцій та вебінарів»), **Інна Лобановська**, завідувач відділу формування інформаційних ресурсів ДНПБ («Актуалізація фондів освітянських бібліотек»). Головний бібліограф відділу науково-методичної, соціокультурної та міжнародної діяльності ДНПБ **Міляуша Лапада** презентувала огляд «Державні, професійні, народні та шкільні свята 2024/2025 н.р.».

На завершення заходу учасники переглянули відеодобірку віршів, присвячених Україні та річниці Незалежності держави, у виконанні учнівської молоді. **Лариса Пономаренко** закликала учасників вебінару до подальшої співпраці та участі у науково-практичних заходах ДНПБ. Вебінар пройшов в атмосфері взаємної довіри, доброзичливості, зацікавленості учасників у поглибленні знань із бібліотечної інноватики та налагодженні співпраці. Учасники висловили щиру подяку організаторам і доповідачам за актуальний і цікавий захід.

Відзначення у ДНПБ 33-ї річниці Незалежності України не обмежилось зазначеними заходами. У кабінеті бібліотекознавства ДНПБ презентовано книжкову виставку «Бібліотеки – форпости культури та знань в роки незалежності України», документи якої ознайомлюють із загальними тенденціями, основними напрямками діяльності, цікавими фактами і подіями, що визначали діяльність бібліотек від початку державотворення незалежної України. Серед книжкових видань

представлено ґрунтовні праці, які висвітлюють діяльність провідних бібліотек України («Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського у перше десятиліття Незалежності України (1991-2002)»), дослідження з історії бібліотечної справи України (ретроспективний бібліографічний покажчик «Історія бібліотечної справи та бібліографії України» у 2 томах, монографія Л.А. Дубровіної та О.С. Онищенко «Бібліотечна справа в Україні в ХХ столітті») та ін. На виставці представлено статті *Лариси Березівської*. У цих працях розкрито основні здобутки і перспективи діяльності ДНПБ, зокрема проаналізовано результати наукової роботи, розглянуто досягнення науково-інформаційної та бібліотечної діяльності з формування галузевого інформаційного ресурсу, представлено основні результати науково-методичного забезпечення мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України (ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського, 2024а).

Отже, відзначення 33-ї річниці Незалежності України для ДНПБ ознаменовано наполегливою і згуртованою працею колективу на інформаційно-

му освітньо-науковому фронті. В умовах повномасштабної війни, розв'язаної проти України путінською росією, ДНПБ здійснює науково-інформаційне забезпечення розвитку освіти, педагогіки та психології, сприяє національно-патріотичному вихованню молоді, надає консультативну допомогу працівникам освітянських бібліотек щодо організації роботи в умовах воєнного часу, реалізує комплекс заходів із забезпечення інформаційної безпеки, здійснює спротив російському агресору.

***Працюємо для Перемоги.
Все буде Україна!***

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Березівська, Л. (2024, 22 серпня). *Вітальна промова: до 33-ї річниці Незалежності України*. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського. https://dnpb.gov.ua/wp-content/uploads/2024/08/Berezivska_L.D.Welcome_speech-22.08.2024.pdf
- Березівська, Л. (2024). *Педагогічний дискурс про реформування загальної середньої освіти в Україні (XX – початок XXI ст.)*: хрестоматія. Вінниця: ТВОРИ. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/741965>
- ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського НАПН України. (2024а, 14 серпня). *Репрезентовано книжкову виставку «Бібліотеки – форпости культури та знань в роки незалежності України»*. Facebook. <https://www.facebook.com/share/p/Fbj4UeVh3C6vSia/>
- ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського НАПН України. (2024б, 22 серпня). *Деколонізація української історії та культури (до Дня Незалежності України)*: виставка. <https://dnpb.gov.ua/ua/?exhibitions=40696>
- Пономаренко, Л. (2024, 19 серпня). *Всеукраїнський вебінар «Стійкість та інновації: освітянські бібліотеки в умовах викликів і змін»*. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського. <https://dnpb.gov.ua/ua/?events=40646>
- Романова, Г. (2024, 22 серпня). *Засідання вченої ради 22.08.2024*. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського. <https://dnpb.gov.ua/ua/vchena-rada/zasidannya-vchenoyi-rady/20240822-94/>

THE ROLE OF THE V. SUKHOMLYNSKYI STATE SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL LIBRARY OF UKRAINE IN THE INFORMATIONAL SUPPORT OF EDUCATION IN INDEPENDENT UKRAINE

Scientific report on the events dedicated to the 33rd anniversary of the Independence of Ukraine

Larysa Berezivska

DSc in Pedagogy, Professor, Corresponding Member of NAES of Ukraine, Director, V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Ganna Romanova

DSc in Pedagogy, Professor, Deputy Director for Research, V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Larysa Ponomarenko

PhD in Social Communications, Head of the Department of Scientific and Educational Information Resources, V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Abstract. *The scientific report outlines the events held by the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine on the occasion of the 33rd anniversary of Ukraine's Independence. In particular, it includes information about the extraordinary extended meeting of the Academic Council, the All-Ukrainian webinar for the network of educational libraries "Sustainability and Innovation: Educational Libraries in the Face of Challenges and Changes", exposition and exhibition activities. The report also highlights the role of the V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library in the informational support of education in the Independent Ukraine and its tasks at the present stage of state-building.*

Keywords: *informational support of education, pedagogy, psychology; Independent Ukraine; exposition and exhibition activities; knowledge bases; Ukrainian national and civic identities; national-patriotic, military-patriotic and civic education; V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine.*

Дата публікації: 5 вересня 2024 р.